

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt „Komplexní rozvoj kompetencí pedagogických pracovníků mateřské školy
v polytechnických disciplínách“, CZ.1.07/1.3.00/48.0009

Pracovní sešit

ZAPOMENUTÁ ŘEMESLA

Zpracovala: ing. Radomíra Uhrová

1 Vliv pracovních činností na vývoj dětí předškolního věku

Předškolní vzdělávání má řadu nástrojů na podporu nestereotypní volby povolání. Nejdůležitější je však preventivní působení po celou dobu vzdělávání dětí, tedy jak předškolní, tak školní docházky. Pedagogové by měli přistupovat k dětem s respektem k jejich individuálním rozdílům, neměli by je vnímat pouze jako zástupce určité skupiny. K tomu by měli pozitivně podporovat úsilí děvčat a chlapců vkládané do oborů, které jsou vnímány jako vlastní spíše ženám či naopak mužům. Podstatné je rovněž klást důraz na situace, kdy dívky a chlapci mají možnost dozvědět se něco o svých schopnostech, ujasnit si své preference a obhájit své názory před okolím – tedy situace, kdy dochází k sebepoznání a sebehodnocení.

Ačkoliv si všichni správnost tohoto přístupu jistě uvědomujeme, víme současně, že je velice těžké dostat mu v praxi. Je to náročné jednak kvůli velkému množství úkolů, které pedagogové mají, jednak kvůli stereotypům, které působí na nás stejně jako na ostatní členy naší společnosti. Stereotypy, včetně těch genderových, nás mohou ovlivňovat o to silněji, pokud si jejich existenci neuvědomujeme. Proto je nesmírně důležité, abychom o fungování stereotypů měli dostatek informací a abychom se cvičili ve schopnosti sebereflexe, která nám pomůže odhalit chvíle, kdy je naše chování pod tlakem stereotypů. Rozvíjet svoji sebereflexi můžeme například prostřednictvím rozhovorů s kolegyněmi a kolegy, které jsme přizvali do vlastní výuky za účelem pozorování našich komunikačních strategií vůči dětem, nebo prostřednictvím podrobných zápisů do pedagogického deníku. Tím uděláme první krok k tomu, aby se stereotypy předávané naším prostřednictvím nestaly překážkou v rozvoji dívek a chlapců.

1.1 Seznámení dětí s vědeckými principy soudobé techniky, ekonomiky a výroby

Jedním z hlavních cílů je získání teoretických poznatků:

- základní orientace v různých odvětvích technicky zaměřených oblastí lidské činnosti.
- základní orientace v historii techniky a věku přiměřené pochopení vzájemného vlivu mezi vývojem společnosti a techniky
- základní poznatky o používaných materiálech - jejich vlastnostech, způsobech a možnostech opracování, použitelnost, osvojení příslušných verbálních pojmů, odborná terminologie

Hlavním cílem je vychování člověka, který bude znát své vlastnosti a schopnosti, bude pracovat na jejich rozvoji a dokáže je ve svém životě uplatnit. V rámci seznámení dětí se soudobou technikou, ekonomikou a výrobou je cílem vypěstovat u dětí pozitivní vztah k práci a dobré pracovní návyky. Přestože se jedná o velmi často opakované spojení, je tento cíl velmi problematický, formulace je frázovitá až velikašská. Jeho splnění je podmiňováno několika nutnými předpoklady pedagoga:

- sám vnitřně tento vztah má, je zcela čitelný a převládající
- působí na děti jinými než verbálními prostředky (např. vizuálními, kombinací verbálních a vizuálních apod.) - verbální prostředky často děti nudí, jejich účinnost je až negativní
- nezařazuje činnosti formálně, jen aby děti vyvíjely nějakou činnost, vyloučí tzv. "práci pro práci". Zhotovované předměty musí být důsledně funkční a upotřebitelné
- nevyčleňuje techniku jako zvláštní a složitou oblast lidského konání, ale jako zcela přirozenou součást vývoje lidského myšlení, snahy o zlepšení životních podmínek

- při vlastní činnosti dítě nejlépe pochopí hodnotu lidské práce a na základě této zkušenosti a pocitu mohou nejpřirozenějším způsobem rozvíjet a posilovat poznání a úctu k hodnotě práce druhých lidí
- dítě si postupně zautomatizuje myšlenkové postupy, které si člověk stanoví, aby se při práci příliš a zbytečně nenamáhal, nepřišel k úrazu, chránil své zdraví
- učitel by měl vzbuzovat a podporovat chuť dětí k přemýšlení při práci, tvoření a experimentování. Pedagog se ale nutně musí zbavit zlovyku okamžitě všechny projevy hodnotit a rozhodovat o realizaci. Je výborné podporovat přirozenou aktivitu dětí tohoto věkového stupně. Zcela tragické následky mají hodiny tzv. "manufakturního typu" (ve smyslu co hodina, to výrobek).

Seznámení se soudobou technikou, ekonomikou a výrobou zahrnuje dále:

- oblast teoretického základu v oblasti kulturně historického obsahu (řemesla, hračky, tradice, obyčeje, historie techniky), umožnění řazení do systémů; pochopení
- obecnější souvislosti vývoje lidstva; pocit sounáležitosti; pochopení úlohy jedince
- ve vývoji společnosti; podporuje vývoj tolerance k jiným kulturám; národní
- sebeuvědomění; multikulturní základ osobnosti.

1.2 Rozvoj technické a pracovní dovednosti a návyků

Hlavní složky výchovy jsou historicky podmíněnou pedagogickou kategorií, která se stále vyvíjí. Jsou v nich konkretizovány obecné výchovné cíle. Můžeme je chápat jako základní oblasti rozvoje vychovávaného směrem k všestranné osobnosti. Dnes se kryjí s klíčovými kompetencemi. Nejčastější je pětisložkové dělení na výchovu

rozumovou, pracovní, mravní, estetickou a tělesnou. Dále se můžeme setkat s výchovou světonázorovou, technickou, právní, politickou, dramatickou, ekologickou, vědeckou, jazykovou nebo ekonomickou.

Výchova technická a pracovní seznamuje jedince s vědeckými principy soudobé techniky, ekonomiky a výroby, rozvíjí jeho technické a pracovní dovednosti a návyky a pěstuje jeho pracovní kulturu, ekonomické myšlení a konání. Vyústěním je naučit ho adekvátní organizaci, racionalizaci a efektivitě pracovní činnosti.

1.2.1 Technická výchova

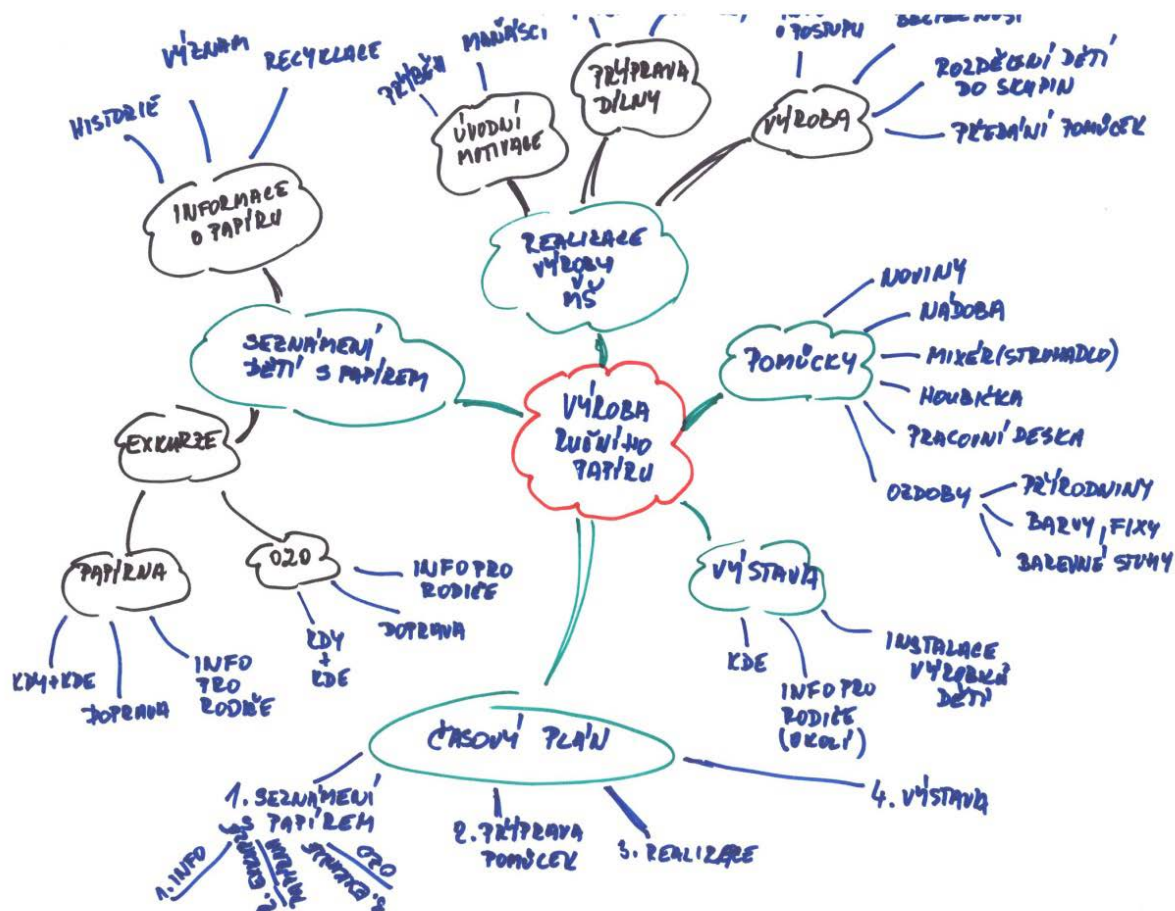
Teoretickým východiskem pro jejich formulaci byl model čtyř pilířů vzdělávání, které byly formulovány ve zprávě mezinárodní komise UNESCO Vzdělávání pro 21. století (Učení je skryté bohatství v roce 1996 - DELORS J. (ed.): Learning: The treasure within.):

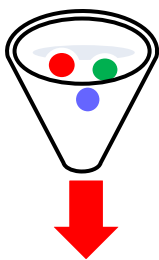
- ❖ **Učit se poznávat** spojováním dostatečně širokých obecných znalostí s příležitostmi pracovat v malém počtu vzdělávacích oblastí do hloubky. Zároveň to znamená učit se učit, a to tak, aby bylo možno těžit ze vzdělávacích příležitostí v průběhu celého života.
- ❖ **Učit se jednat**, aby bylo možné si osvojit nejen profesní dovednosti, ale rovněž v širším smyslu kompetenci vyrovnávat se s různými situacemi a pracovat v týmech. Zároveň to znamená učit se jednat v podmínkách různých sociálních a pracovních činností, které mladí lidé vykonávají. Zkušenosti z nich

lze získat neformálním způsobem při účasti na životě obce či státu, ale i formální cestou, včetně účasti na výuce, při střídání studia a práce.

- ❖ **Učit se žít** společně rozvíjením pochopení pro ostatní lidi a přijetím myšlenky vzájemné závislosti, účastí na společných projektech a učením se zvládat konflikty – v duchu úcty k hodnotám pluralismu a vzájemného porozumění a míru.
- ❖ **Učit se být**, a to tak, aby se úspěšně rozvíjela samotná osobnost člověka, který by byl schopen jednat s větší autonomií, samostatným úsudkem a osobní odpovědností.

K metodě „4 pilířů“ můžeme přistoupit i tak, že k jednotlivým pojmům vytváříme myšlenkové mapy. Využití metody myšlenkových map je vhodné i při přípravě inovací vzdělávacích programů.

Úkol: Zkuste vytvořit myšlenkovou mapu podle níže uvedeného stručného návodu.

Stručný návod

Toto je tradiční postup tvorby mapy, který je však třeba pozměnit, aby nejlépe vyhovoval vašim individuálním záměrům:

- 1. Začněte ve středu papíru hlavním námětem.*
- 2. Využijte obrázků, symbolů, kódů (nebojte se je obkreslit z jiné mapy nebo se nechte inspirovat obrázky na internetu).*
- 3. Vyberte hlavní témata a zdůrazněte jejich důležitost pomocí velkých, malých nebo tučných písmen.*
- 4. Využijte barev.*
- 5. Vytvořte si svůj osobní styl tvorby myšlenkových map.*

Technická výchova má několik velice specifických a nezanedbatelných funkcí:

- ❖ Interdisciplinární funkce - v systému všech vyučovaných předmětů- umožňují technické práce překlenutí předmětové izolovanosti, chápání souvislostí; praktické uplatnění teoretických poznatků a jejich procvičení. Například uplatnění výstižného a přesného vyjadřování, rozšíření slovní zásoby, popis pracovního postupu v mateřském jazyce; procvičení jednotek délky z matematiky při rozměřování, konstrukční dovednosti z geometrie atd. Úzká souvislost a návaznost je hlavně na učivo z oblasti přírodovědy a vlastivědy (druhy a obsah profesí, historie lidských obydlí, zemědělství, historie výroby nástrojů a nářadí atd.).
- ❖ Komunikační funkce - charakter převažujících činností umožňuje neformální komunikaci mezi dětmi navzájem i mezi pedagogem a dětmi; přínos v podnícení autentického a otevřeného vyjadřování názorů, postojů, emocí, potřeb a očekávání; navázání užšího interpersonálního vztahu a pomoc v diagnostické práci pedagoga. Samozřejmě dětem umožníme, aby při práci mluvily. Při jakékoliv činnosti tohoto typu, se lidé mezi sebou domlouvají. Jde pouze zdánlivě o samozřejmost. Tuto speciální možnost, děti nezneužívají, pokud existuje stabilně příznivé klima ve třídě.
- ❖ Sociální funkce - je naprosto nezbytné zvykat děti na týmovou práci. Analyzovat činnost, rozdělit si dílčí úlohy, společně hodnotit. Technická výchova poskytuje prostor pro vývoj sebereflexe, sebe akceptace a akceptace druhých; rozvíjí organizační a analytické schopnosti, senzitivitu k sociálním situacím, přiměřené otevření v sociální skupině, ochotu důvěřovat jejím členům, odpovědnost za dílčí úkol, vzájemnou komunikaci; spolupodílí se na vytváření pocitů bezpečí a jistoty; podněcuje zájem o naslouchání druhým a empatické reakce, sdílení radosti ve skupině; podporuje spolupráci při optimálním řešení situací a tím zvyšuje způsobilosti dítěte jednat a vyznat se v různě složitých situacích
- ❖ Relaxační funkce - oblast používaných metod práce - hra, dramatizace, simulace, vytvářejí prostor pro rozvoj empatie, asertivity, interpersonální

komunikace a podtrhují význam hygienicky nutné relaxace jedince. Hlavně v předškolním vzdělávání umožňuje dítěti prostor pro hru a tím i nenásilný a plynulý přechod dítěte na jiné formy činností. Velmi často se dítě cítí zavaleno verbálními podněty, změna činnosti je prospěšná a nutná. Dítě je v počátcích rovněž motoricky jednostranně přetíženo v oblasti činností vedoucích k nácvičku psaní. Dochází i ke svalové strnulosti, kterou lze odstranit jinak zaměřenou motorickou činností.

- ❖ Kompenzační funkce - většina činností je v současné mateřské škole stále zaměřena na rozvoj levé mozkové hemisféry. Zde je možno úspěšně zapojit a rozvíjet i pravou hemisféru, která je úspěšnější v tvořivých a uměleckých činnostech. Potom lze snad předejít případnému jednostrannému vývoji jedince a důsledkům takto pojaté výchovy.

1.2.2 Pracovní výchova

Pracovní výchova klade za cíl formování vztahu k práci (pracovní morálka) a poskytování přiměřených všeobecných technických vědomostí, dovedností a návyků (pracovní kvalifikace). Pracovní morálka vyjadřuje vztah, postoje jednotlivce k pracovní činnosti. Vztah k práci se může projevovat v následujících podobách – k práci jako takové, k práci před jejím skutečným vykonáváním, vztah k aktuálně vykonávané práci – chuť (nechuť) do práce, vztah k dříve vykonané práci – tzv. vzpomínkový optimismus.

Pracovní kvalifikace je soubor schopností, zájmů, vědomostí, dovedností, návyků, které člověku umožňují, aby vykonával určitou práci. Pracovní výchova si klade za cíl seznámit jedince s technologií výroby, jejími vědeckými principy a technikou,

rozvinout jeho dovednosti a návyky v zacházení s nejdůležitějšími pracovními nástroji a stroji.

V rámci realizace výchovy k získání pracovních dovedností a návyků přihlížíme k vývojovým, věkovým i individuálním možnostem dětí. Důležité je, aby dítě získalo základy těchto dovedností, které dále, podle své individuální úrovně, rozvíjí. Předškolní věk je velmi optimální období, kdy citlivým přístupem můžeme položit základy motorických projevů dětí.

Dítě si osvojí:

- základní technologické postupy ručního zpracování těchto materiálů (včetně používání nástrojů a pomůcek): modelovací hmoty (hlína, plastelína, modurit, těsta), textilní materiály, papír a přírodní materiály.
- základní orientaci v různých odvětvích techniky zaměřených oblastí lidské činnosti, v historii techniky a věku přiměřené pochopení vzájemného vlivu mezi vývojem společnosti a techniky.
- základní poznatky o používaných materiálech - jejich vlastnostech, způsobech a možnostech opracování, použitelnost, osvojení příslušných verbálních pojmů, odborná terminologie.
- základní ergonomické poznatky - příprava na práci, optimální uspořádání předmětů k činnosti, osvětlení, hygienické a bezpečnostní zásady atd.

Pracovní výchovu uskutečňujeme prostřednictvím:

- prakticky zaměřených činností
- exkurzí do provozů
- přímou prací na nějakém výrobku
- v technických zájmových kroužcích (kreativní techniky, modelářství)

1.3 Pracovní kultura, ekonomické myšlení a konání

1.3.1 Pracovní kultura

Poznatky z oblasti hygieny a bezpečnosti při práci rozvíjí schopnost zlepšovat pracovní podmínky, eliminovat negativní vlivy, odpovědnost jedince za jeho zdraví; zlepšování pracovních a životních podmínek v nejširším slova smyslu; enviromentální výchova; základy globálního myšlení. Specifikou výchovy na primární škole zůstává, že dítě je mimořádně příznivě nakloněno k osvojení si prosociálních postojů.

Studiem vztahů mezi člověkem, pracovním prostředkem a pracovním prostředím se zabývá ergonomie. Studuje schopnost a výkonnost lidského organismu a hledá předpoklady pro optimální přizpůsobení práce a pracoviště člověku. Snaha o individuální úpravu a vylepšení nástroje, později stroje, pracoviště, člověka provází celým jeho vývojem.

Mateřská škola je také jedním z pracovních prostředí. I pro ni vypracovává a shromažďuje ergonomie základní podmínky pro úspěšnou činnost. Specifikuje tyto poznatky obecně pro různé předměty, odděleně i souhrnně pro učitele i děti. V soudobé praxi našich škol často, bohužel, přetrvává tendence k osvojování si navzájem izolovaných bezpečnostních poznatků, které se nemohou stát základem pro vznik významově žádoucího postoje dětí k uvedené problematice. Často se setkáváme s pouze formálním zařazením poučení o bezpečnosti a hygieně práce, nejednou i s jeho naprostou absencí.

Model optimální pracovní pro výuku technických prací

Terminologická spojení: správné a bezpečné používání jednoduchých pracovních nářadí, nástrojů a pomůcek, osvojení si zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, základy organizace a plánování práce, optimální uspořádání pracovního místa a dodržování technologické kázně prezentují stručný výčet cílů a úkolů. Má-li dítě

splnit tyto atributy, je nezbytné jeho důkladné poučení v minimálně tomto rozsahu pravidel:

- Zásada vhodného oděvu a obuvi pro žáky - při jeho konkretizaci vycházíme z aktuální pracovní činnosti, předpokládané fyzické námahy, vyloučení úrazů (vlající oděv, nepevná obuv), možnost hygienické údržby oděvu a obuvi atd.
- Zásada neprodleného hlášení každého poranění žáka – včetně aktuálního stavu před zahájením činností a hlavně v jejím průběhu (dle zjištění upravovat individuálně rozsah činností, nepodceňovat drobná poranění rukou především např. při práci s hlinou).
- Zásada okamžitého ošetření jakéhokoli zranění žáků a zápis do knihy úrazů.
- Zásada znalosti příčin úrazů a jejich předcházení - nikdy neopomíjet – pro děti většinou zcela nové činnosti i nástroje - nepodceňovat nebezpečí úrazů i pro nás jednoduchými nástroji (například při stříhání a řezání zautomatizovat přidržování materiálu druhou rukou v bezpečné vzdálenosti).
- Zásada poučení o způsobu vydávání, přenášení a odkládání nástrojů a nářadí. (např. manipulace s nůžkami - nedávat proti obličeji a do úst, podávat rukojetí napřed, nikdy nenechávat volně ložené atd.).
- Zásada hlášení všech poškození nástrojů i nářadí před zahájením činnosti a hlavně kdykoliv v jejím průběhu.
- Zásada dodržování osobní hygieny dětí v průběhu pracovní činnosti – vychází z konkrétní činnosti, ale obecně sem řadíme nutnost častějšího mytí rukou, větrání ve třídě, zákaz požívání či olizování pomůcek a materiálu, rukou.
- Zásada výběru a používání pomůcek a nářadí, které odpovídají bezpečnostním předpisům a velikostně dětem (preference užití dětské sady truhlářských nástrojů, velikost a ergonomický tvar nůžek, přiměřenost poměrů velikosti materiálu a nářadí atd.).
- Zásada postupného vytvoření pevného návyku uspořádání pracovního místa (zpočátku nutné konkrétně vyžadovat a kontrolovat), uložení nástrojů (pořádek a čistota na pracovišti předchází zbytečným úrazům), návyk k vyhledávání stabilní polohy těla při motorických činnostech.

1.3.2 Ekonomické myšlení a konání

Ekonomické kritérium rozhodování hraje v dnešní ekonomice významnou roli. Dle Bílé knihy, vzdělávací soustava v moderní společnosti musí výrazným způsobem přispívat ke zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky a prosperity společnosti, což znamená k vysoké úrovni rozvoje lidských zdrojů, jako jednomu ze základních faktorů ekonomického vývoje. Svými funkcemi totiž vzdělávací soustava ovlivňuje nejen kvalifikaci, pružnost a přizpůsobivost pracovní síly, ale také například schopnost inovace a změny, rozvíjení a využívání nových technologií, úroveň řízení, což je jedním z mnoha cílů vymezených v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice.

Jednoznačné zdůrazňování a vyzdvihování pouze úzce pojaté výchovy k ekonomickému myšlení a rozhodování, která by vedla k upřednostnění jen ziskového kritéria rozhodování, může směřovat k zavádějícím, až k negativním výsledkům. Jednotlivec či sociální skupina, která je až příliš ziskuchtivá se může dostat do konfliktu se zájmy ostatních jedinců ve společnosti.

Vhodné metody

Důležitou roli zde sehrává osoba pedagoga, který by měl přispět k pochopení ekonomických vztahů a vazeb v širších souvislostech.

Jako vhodná se jeví i metoda řešení problémů. Podle této metody žáci nejdříve vymezí daný ekonomický problém, provedou analýzu problémové situace, kdy si vymezí již známé a zcela nové fakta. Na základě analýzy problému vytvoří možný seznam hypotéz, které v další fázi ověří vlastním řešením problému. V případě neúspěšného řešení se na konci mohou vrátit k předchozím fázím.

Nesporně své místo zde mají i situační a inscenační metody, pomocí nichž mohou žáci řešit reálný problémový případ nebo přímo ztvárnit a předvést daný problém v modelové situaci.

Nezastupitelné postavení zaujímá propojení technického a praktického vzdělávání s finančním v rámci projektové výuky, vzhledem k tomu, že umožňuje řešení problémů, spjatých se životní realitou, s nimiž se dítě identifikuje a přebírá za ně odpovědnost, aby dosáhlo výstupu projektu (výsledku), pro jehož obhajobu má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti.

1.4 Adekvátní organizace, racionalizace a efektivita pracovní činnosti

Praxe nám jednoznačně potvrdila, že nejen efektivita rozvoje klíčových kompetencí, ale i výsledná suma vědomostí a dovedností, kterou můžeme předat prostřednictvím pracovních činností, je větší, než kterou nám umožňuje receptivní styl výuky.

Nabývané poznatky a dovednosti jsou přitom díky individuálnímu objevení každým dítětem, pochopení a důkladnému činnostnímu procvičení osvojeny hlouběji, trvaleji a prostřednictvím jejich předávání můžeme velmi dobře průběžně utvářet a rozvíjet všechny klíčové žákovské kompetence.

Pracovními činnostmi rozvíjíme zejména pracovní kompetence dětí. V rámci efektivy a racionalizace výuky se zaměřujeme na:

- ❖ dosažení zručnosti žáků při práci s různými materiály, provádění činností a pokusů, udržování pořádku na pracovním místě, systém v ukládání pomůcek a nářadí;
- ❖ samostatnou přípravu jednoduchých pomůcek pro činnosti předváděné dětmi;

- ❖ dodržování zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při pracovních činnostech;
- ❖ poznávání různých oborů lidské činnosti, jejích výsledků a významu pro ostatní lidi

Hlavní učební cíle musí:

- zohlednit potřeby jednotlivých dětí,
- učit děti samostatnému plánování,
- rozvíjet a podporovat práci ve skupině,
- motivovat děti k poznávání a objevování nových věcí,
- podpořit rozvoj učebních strategií dětí

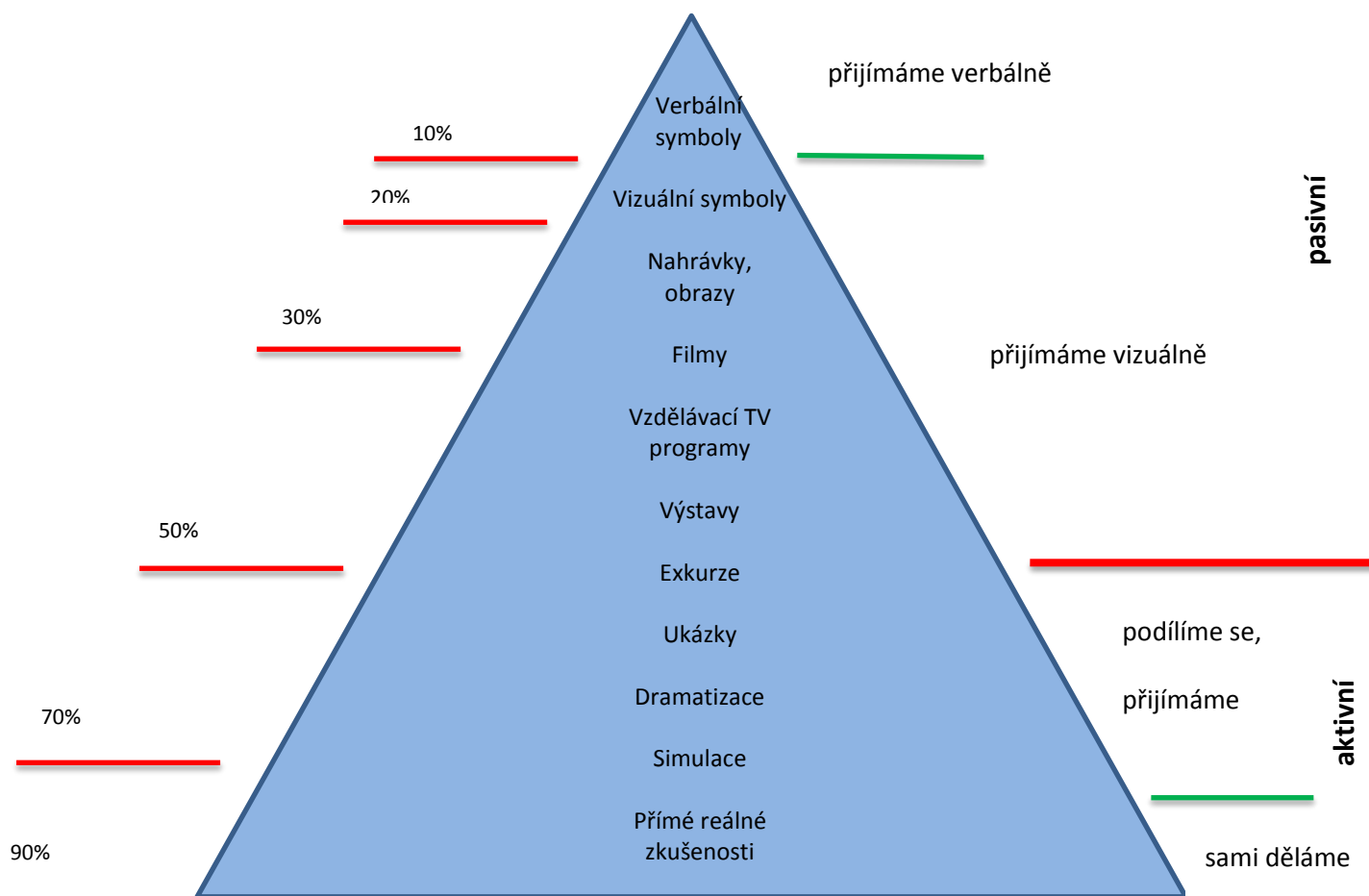
Znakem efektivní a racionální výuky je snaha propojovat poznatky z různých oblastí s tím, s čím se děti setkávají v běžné realitě. To umožňuje překlenout roztržitost poznatků a častou odtrženost výuky od reality života. Takto vedená výuka se orientuje především na zkušenosti dětí. Tato myšlenka staví na předpokladu, že učení probíhá efektivněji, pokud jsou voleny takové metody, které umožňují dětem co nejvíce uplatňovat naučené v reálných situacích (viz např. kužel zkušenosti).

Díky úzkému vztahu s reálným životem také děti takový způsob učení mnohem více baví a jsou pro učení motivovanější. Probouzí se jejich přirozený zájem o poznávání.

Kužel zkušeností

Máme tendenci si zapamatovat

Míra našeho zapojení do aktivity

2 Motivace dětí

2.1 Metody motivace

2.1.1 Pojem metoda

Metoda obecně znamená cestu, postup k cíli. Je rozhodujícím prostředkem k dosahování cílů v každé uvědomělé činnosti.

Vyučovací metoda určuje cestu k naplnění cílů ve vyučování. Je to koordinovaný systém činností učitele a žáka = JAK BUDE UČIT.

Existuje široká škála vyučovacích metod. Jednotlivé metoda se mohou od sebe v určitých aspektech lišit, v jiných mohou být podobné. Neexistuje univerzální metoda a ani univerzální dělení vyučovacích metod. Pro každého učitele je důležité, aby měl přehled o variantách, ze kterých může volit, aby tvořivým způsobem co nejlépe ztvárnil vlastní výuku a dosáhl tak co nejefektivněji stanovených cílů.

2.1.2 Zásady

Veškeré vyučovací metody, které jsou vhodné pro předškolní vzdělávání, by měly respektovat obecné didaktické principy, zásady.

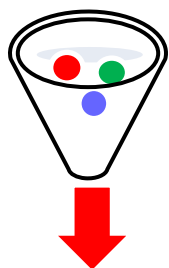
- Zásada názornosti – poznávání předmětů a jevů prostřednictvím všech smyslů
- Zásada uvědomělosti – zdůrazňuje takový postup, aby si dítě za vedení učitelky osvojilo učivo samostatně a s porozuměním.

- Zásada soustavnosti – učivo má být uspořádáno v systému, postupovalo se od jednoduchého k složitějšímu, aby se navazovalo na poznatky, které už děti mají.
- Zásada přiměřenosti – požadavek, aby obsah a rozsah učiva a způsob jeho osvojení učitelka volila v souladu s psychickým a fyzickým vývojem dětí.
- Zásada trvalosti – pedagogický proces má být řízen takovým způsobem, aby si dítě poznatky osvojilo bezpečně, tzn., aby je umělo s jistotou použít ve své činnosti.

Obecně můžeme metody uspořádat do skupin jak podle funkce, kterou ve vzdělávacím procesu plní, tak podle zdroje poznatků.

Podle zdroje poznatků:

- metody slovní – vyprávění, vysvětlování, objasňování, rozhovor
- metody názorné – pozorování, předvádění, srovnávání, napodobování
- metody praktické činnosti – experiment, hra, manipulace, samostatné řešení úkolů

Úkol: Uved'te ke každé z metod, tříděných dle zdroje poznatků, alespoň jeden konkrétní příklad vhodného využití z vlastní praxe a podělte se o zkušenosti s ostatními:

Metoda	Typ metody	Konkrétní příklad
Slovní		
Názorná		
Praktická činnost		

Další příklad dělení metod:

- Metoda výkladu – popis, vyprávění, rozhovor. Učitel volně vypráví, používá vhodné jazykové prostředky, vyprávění je názorné, přiměřeného tempa.
- Metoda vysvětlování – učitel vysvětluje nové učivo, podává instrukce k práci, vysvětluje, postupuje od jednoduchého a známého k méně snadnému a neznámému.
- Metoda demonstrační – učitel předvádí obrázky, snímky, objekty, doplněné o slovní výklad
- Metoda hry
- Metoda přesvědčování – přesvědčování má být spjato s citovým akcentem souhlasu a zájmu o realizaci činu a zejména s pocitem volního rozhodování a rozhodnutí pracovat, pomáhat.
- Metoda požadavku – dítě plní požadavek učitele, který je přiměřeně zdůvodněný a pochopitelný.
- Metoda příkazu – metoda příkazu je ovlivněna způsobem, jímž se používá. Má být spojena se stručným zdůvodněním. Příkaz ne jako svévolnost nebo jako násilí, ale jako užitečná nezbytnost. Strohý a nesmlouvavý příkaz je jiný než příkaz spojený s přátelským pobídnutím s vysvětlením významu výzvy.
- Metoda povzbuzování – tato metoda má velký motivační význam hlavně v okamžiku, kdy dítě zvládá obtížný úkol. Povzbuzování má v tomto případě povahu projevené radosti nad průběhem práce, je pobídkou k další práci, k zesílení úsilí.
- Metoda hodnocení
 - o Pozitivní – souhlas, pochvala, odměna – opírají se o touhu dítěte po uznání a ocenění
 - o Negativní – nesouhlas, výtky, trest, napomínání. Přemíra negativního hodnocení, nesouhlasů vede k tomu, že dítě se přirozeně brání činnosti, ve které je neúspěšné.

2.2 Úroveň a kvalita motivace

„Motivace je geniální nástroj k tomu, abyste začali dělat to, co vás baví.“

Motivace k učení a získávání nových informací a dovedností je významným předpokladem efektivního učení.

Zaměříme-li se na motivaci dětí v předškolním věku, budeme se soustředit na věkovou skupinu dětí od 2 do 6 let. Hovoříme tak o motivaci k poznávání, hraní, k výtvarné a kreativní činnosti, sportovní činnosti, ale také o sociálním vývoji dítěte v kolektivu dalších dětí a dospělých.

V mateřské škole si děti spíše hrají, prozkoumávají nové podněty, dovídají nové informace a vůbec poprvé v životě se snaží najít si své místo ve skupině a prosadit se. Předškolní vzdělávání je tou nejdůležitější etapou ve vzdělávání, neboť osobnost člověka se formuje právě do šesti let věku dítěte, proto je velmi důležité tento vývoj podporovat nejen v rámci rodiny a přátel, ale právě i v mateřské škole.

Podle intenzity a délky trvání rozlišujeme motivaci krátkodobou a dlouhodobou.

Krátkodobá motivace je intenzivnější, silnější, vydrží však kratší dobu. Je specifická u mladších dětí a žáků.

Dlouhodobá motivace se vyskytuje u starších, zralejších jedinců, vyžaduje míru sebezapření a cílevědomosti.

Správně nadchnout a motivovat děti je pro učení důležitou dovedností a velkou výzvou pro každého učitele. Není-li přítomna dostatečná motivace, pravděpodobně neproběhne uspokojujivé učení.

Motivace dělíme na vnitřní, které pochází z jedince samého, a vnější, které jsou mu poskytovány okolím.

2.3 Vnitřní motivace

Děti mají přirozený pud zvědavosti, který není zaměřený na nějaký hmotný výsledek, nýbrž už od raného věku podněcuje spontánní zkoumání a objevování. Pokud děti v tomto podpoříme, budou ve svém zkoumání pravděpodobně pokračovat v přínosnější podobě. V případě opačném, pokud se snahy dětí o zkoumání setkávají s nesouhlasem dospělých, pak se takové pokusy budou vyskytovat méně často a budou nahrazeny netečnostmi nebo náhodnými bezúčelnými činnostmi.

Dětská zvědavost je významným motivačním činitelem. Děti některé věci zcela zaujmou a jiné nikoli. Je možné, že ty první jsou nějakým způsobem důležité pro jejich život. Vyučovací proces probíhá v místě, které je odlišné od vnějšího světa. Mnohé věci, které se děti učí, je připravují na dalekou budoucnost a neřeší současnost tady a teď.

2.4 Vnější motivace

K vnější motivaci se učitel obrací v okamžiku, pokud se děti dostanou do okamžiku, že jejich vnitřní motivace je nedostatečná. Tato motivace zahrnuje hodnocení, známkování, oceňování, pochvalu, povzbuzování...

Pokud je dítě úspěšné v této oblasti, pomáhá mu to pochopit svou cenu, roste jeho prestiž ve vlastních očích, v očích kamarádů, spolužáků, učitelů, rodičů. Pomáhá rozvoji výkonové motivace, kdy děti zjišťují, že úspěch přináší odměny.

Z úspěchu se rodí vnitřní motivace. Pochvala, vědomí úspěchu vede k dalšímu nasazení. Pokud budeme zdůrazňovat dobré chování a správná rozhodnutí, budeme povzbuzovat vnitřní motivaci.

Pocit úspěchu motivuje děti k ještě pilnější práci.

Mnoho dětí si nevěří, úspěch považují za nemožný. Toto mylné přesvědčení obvykle vzniká na základě opakovaných neúspěchů.

„Vyzdvihujte to pozitivní, co v dítěti je, poukazujte na jeho silné stránky a klady. Ukazujte dítěti, kde se zlepšuje. Povzbuzujte ho, aby si důvěřovalo.“

„Úspěch plodí další úspěchy. Úspěch je mocná síla.“

Děti mají mít v učitelích oporu. Je dobré si úkoly rozdělit do menších a jednodušších kroků.

Pokud si takto rozložíme složitější na více jednodušších kroků, zvyšujeme pravděpodobnost úspěchu.

Očekávejme pokrok, nikoli dokonalost.

Vnější motivace v předškolním (a nejen v něm) vyžaduje řadu důležitých ohledů. Nejdůležitější z nich jsou tyto:

- Některé děti místo úspěchu zakoušejí pouze selhání. To může vést ke sníženému sebevědomí, odmítání práce apod.
- Pokud děti čekají dlouho na výsledky své práce, motivace se vytrácí. Mezi výkonem a seznámením s výsledkem práce by měla být co nejkratší časová prodleva.
- Užitečným motivačním prvkem může být mezi dětmi i soutěž. Je-li však příliš intenzivní, může vést k nedobрым zážitkům a ke škodlivým účinkům selhání.
- Kde je tlak vnější motivace příliš silný, může se u dětí objevovat podvádění, vyhýbání se škole, učení, děti předstírají nemoci (bolest břicha...), aby se vyhnuly selhání.
- Každý pedagogický pracovník by si měl uvědomit, jak významná je pro děti pochvala. Je pro ně vysoce odměňujícím zážitkem a pomáhá vytvářet vřelé

vztahy mezi učitelem a dětmi. Chvála by se měla používat za právě podaný výkon, k povzbuzení dětí, aby svou činnost rozvíjely k větší tvořivosti.

UKAZUJE SE TEDY, ŽE NEJMOTIVOVANĚJŠÍ DĚTI JSOU TY, KTERÉ:

- ❖ Dávají přednost situacím, kdy výsledky jejich činnosti lze přičíst jim samým.
- ❖ Naučily se přičítat výsledek vynaloženému úsilí, jsou vnímavé, reagují na signály, které ukazují, že je třeba v určité oblasti vyvinout úsilí.

2.5 Co ovlivňuje motivaci

- Novost situace, předmětu, činnosti
- Dítě kteréhokoliv věku upoutá vše, co je nové. Je to projev zvědavosti, poznávací potřeby.
- Úspěch v činnosti
- Dobrý výsledek je pro dítě odměnou. Je dokladem toho, že překonalo překážky a obtíže, že prokázalo pozitivní vlastnosti – schopnosti, dovednosti, vůli, charakter i vlastnosti fyzické. Tím se uspokojuje potřeba po dobrém výkonu, vyniknutí, uznání.

POZOR!

Příliš snadné úkoly dělá činnost málo zajímavou. Obtížný úkol a v určitém smyslu i dílčí neúspěch může motivovat ke zvýšenému úsilí, pokud má dítě naději, že se mu v dalším průběhu činnost zdaří. Opakovaný neúspěch dítě od činnosti odvádí, dítě je nejisté a ztrácí motivaci.

MĚJTE NA ZŘETELI:

F = FANTAZIE činnosti se nemají podobat jedna druhé

O = OCENĚNÍ pochvala, povzbuzení

C = CÍLE přiměřené věku

U = ÚSPĚCH dát možnost každému zažít úspěch

S = SMYSL dítě má vědět, proč se učí

„ Motivovat znamená nejen brát, ale i také dávat. Aby tohle bylo možné, aby motivace nabyla ponížena na pouhou manipulaci, musíte zájmy druhých lidí chápat, rozumět jim. Motivace vás tedy nutí zajímat se o druhé. Už to je velký čin v dnešním povrchním, uspěchaném světě.“

Jiří Plamínek, Tajemství motivace, naklad. Grada

2.6 Inspirace pro motivaci v souvislosti s pracovními návyky

Už kolem tří let věku dítěte se začíná rozvíjet vůle. Vůle je ta složka osobnosti, která nám pomáhá překonávat překážky, dokončovat práci a pracovat na věcech, které nás moc nebaví. V ideálním případě by dítě kolem tří let mohlo být zvyklé krátce sedět u stolu a na něčem pracovat a to i na věcech, které ho zrovna moc nebaví. Mělo by vědět, že práci dokončujeme. Jde pouze o několik minut, protože pozornost je v tomto věku ještě hodně nezralá. Je dobré, když „tříleták“ ví, jak se drží tužka, k čemu jsou nůžky a lepidlo a další základní dovednosti. Může být ještě hodně neobratné, takže nemusí držet tužku správně, ale mělo by například chápat, že tužkou se kreslí.

Motivace dává poznávacímu procesu energii i orientaci, a proto hraje klíčovou roli v kvalitě celého procesu učení. Dítě s vnitřní potřebou poznávat poznává intenzivněji, hlouběji a komplexněji než to, které je k poznávání donuceno. Motivaci tedy chápeme jako potřebu poznávat, která pramení z vnitřního boje mezi „nevím“ a „chci vědět“, „neumím“ a „chtěl bych umět“, „nezkusil jsem“ a „chtěl bych zkusit“.

Motivace dítěte se výrazně liší od motivace dospělého člověka. Z toho pramení mnohá nedorozumění. Motivace dítěte je:

1. naléhavá – dospělý často považuje naléhavost potřeby dítěte za umíněnost nebo dokonce drzost;
2. těkavá – dítě se zajímá o vše, co se octne v prostoru jeho pozornosti, motivace dospělého se zaměřuje na určitou věc;
3. širokospektrální – dítě si mapuje svůj vztah k jednotlivým oblastem lidské činnosti a získává zkušenosti, které mu pomohou dobře volit svoje příští povolání.

Touha po dalším poznávání pramení z předchozích radostných aha efektů, které dítě zažilo již dříve, a z rozporu mezi „nevím“ a „potřebuji znát“.

2.6.1 Získávání zkušeností

Zkušenost jako taková je nepřenositelná a nelze ji získat jinak, než vlastní zkušeností. Pokud bychom chtěli dítěti pomoci a cestu mu zkrátit „sdělením zkušeností“, bude tento poznatek jen formální a v paměti jen krátkodobě uložen. Proto je nezbytné, aby si dítě pro vytvoření návyku zkušenost skutečně reálně prožilo.

Zkušenost děti sbírají i neúspěchem. Fakt, že dítě vyvinulo určitou snahu, ale přesto výsledek jeho snahy není kladný, mu přináší poznání, co vše ještě potřebuje ke zdaru dané činnosti znát a umět.

3 Realizace vybraných technik - praktický nácvik

3.1 Rozvoj logického myšlení tvůrčím způsobem

„Lidský mozek je ve všech fázích vývoje vždy ochoten se tvůrčím způsobem zapojit do aktivního poznávání.“

Jean Piaget - To Understand Is To Invent, 1972

Pokud chceme s tvořivostí pracovat a rozvíjet ji, musíme vycházet ze složek tvořivosti a faktorů, které tvořivost ovlivňují.

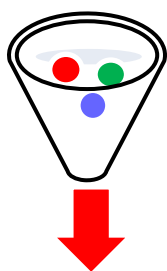
Nedílnou součástí tvořivosti je fantazie. Hraje podstatnou úlohu v lidském životě u tvůrčích osobností. Má zdroje ve vjemech, představách a využívá poznatků získaných jedincem ze svého vnějšího i vnitřního prostředí a je podmíněna osobností člověka.

Z pedagogického hlediska má pro výchovu k tvořivosti svůj význam i zařazování tzv. kreativní situace. Kreativní situace, užívané jako prvky výchovy k tvořivosti, lze rozdělit do následujících skupin:

- a) situace s kreativními podněty
- b) kreativní situace – úlohy
- c) problémové situace

Kreativní myšlení je označováno jako divergentní (rozbíhavé), tedy myšlenkový proces vedoucí k velikému počtu nápadů a myšlenek.

Obecně lze říci, že kreativní řešení je takové, které je nové, užitečné, přínosné, správné a objevné.

Úkol: Zkuste spojit čtyřmi přímkami těchto devět bodů. Přímky na sebe musí navazovat (tedy jakoby jedním tahem). Řešení najdete na konci pracovního sešitu.

3.2 Konkrétní úkoly rozvíjející kreativní myšlení a představivost

3.2.1 Twist art

Základním materiálem je přírodní hedvábný papír. Po rozmotání vznikne 0,5 – 3,0 cm široký proužek papíru (záleží na šířce provázku), který je ekologický, nealergický, nepřitahuje prach a barvy jsou světlostálé. Tento materiál je jako stvořený pro dekorace, ozdoby na dárky, doplňky suchých vazeb, svícňů a mnoho dalších výrobků. Rozmotáváním příze získáte například lístky a okvětní plátky, ze kterých vytvoříte nádherné květy k nerozeznání od těch přírodních, nebo ty, co vzniknou jen díky vaší fantazii.

3.2.1.1 Krokus

Pestíky: 2x 8 cm oranžový tenký

Okvětní lístky: 3x 6cm fialový střední

Listy: 2x 11cm zelený tenký

Vázací drátek, aranžérská páska

3.2.1.2 Ozdobné kytičky na dárek

Střed květu: 1x 10cm růžový střední

Okvětní lístky: 3x 6cm růžový střední

Listy: 10cm zelený střední

Lepidlo na papír

3.2.1.3 Motýlek

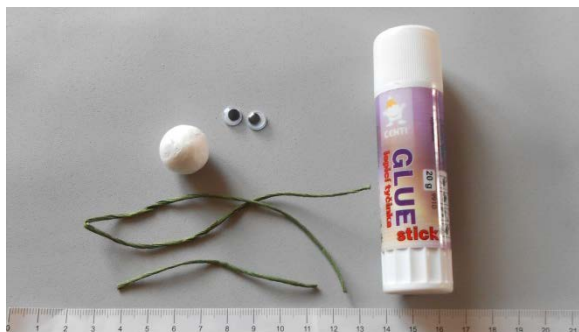
Tělo: 1x 18 - 20cm fialový střední

Křídla: 1x 15cm žlutý střední

Kousek ubrousku (hlava), nit

3.2.1.4 Žába

Pracovní postup:

3.2.1.5 Alternativa

3.2.1.5.1 Krepový papír

Jako alternativu můžeme použít pro vytváření kyticek krepový papír. Je ekonomicky dostupnější a pro nácvik manipulace dětí s papírem, nebo pro menší děti, dostačující.

3.2.1.5.2 Ubrousek

Pro seznámení dětí s papírem, zejména těch nejmenších, dobře poslouží také ubrousky. Dva ubrousky dáme na sebe a skládáme jako harmoniku. Doprostřed „harmoniky“ umístíme střed a připevníme plyšovým drátkem, ten na spodní straně květu přitáhneme otáčením. Konce „harmoniky“ můžeme zastříhnout (do kulata nebo rozstříhat na proužky apod.). Pak už jen oddělíme jednotlivé vrstvy ubrousků.

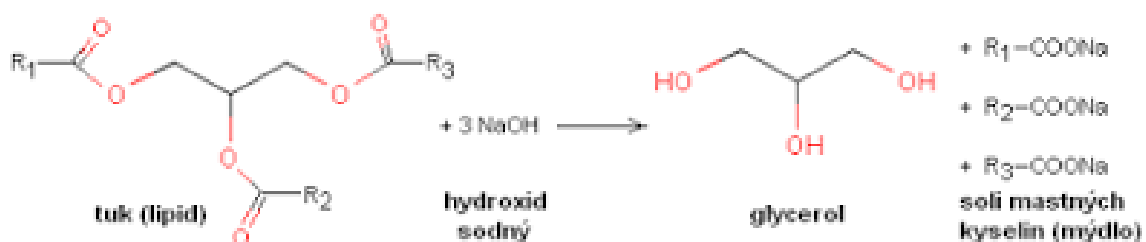
Barevnost a tvary květů jsou jen a jen na fantazii. Květy můžeme využít například jako výzdobu pro slavnostní akce, dárky nejen pro rodiče apod.

3.2.2 Výroba mýdla

3.2.2.1 Co je to mýdlo

Mýdlo je směs organických látek v pevné nebo kapalně podobě, působící jako anionický tensid. Je to tedy látka, hromadící se ve fázovém rozhraní a snižující povrchové napětí vodných roztoků.

A protože nejsme všichni chemici, tak ještě jednou jinak: mýdlo je smáčedlo, které dopomáhá vodě k tomu, aby se pouze neshlukovala v podobě kapiček na povrchu pokožky. Mýdlo tyto kapičky efektivně narušuje. Voda se tak dostane i do hlubokých pórů a samotné mýdlo se nabalí kolem zrněk špíny, uzavře je v sobě a umožní vodou spláchnout.

Mýdlo je vlastně solí (nebo směsí solí mastných kyselin), která vznikne reakcí, tzv. zmýdelněním či saponifikací, kyseliny a zásady. Kyselina je v tomto případě jakýkoliv tuk (např. vepřové sádlo) a zásadou nic jiného než nám všem známý NaOH aneb hydroxid sodný (možná známější jako "Krtek"). Jako vedlejší produkt této reakce pak vznikne alkohol (glycerol, glycerin) a tím hlavním produktem je samozřejmě sůl použité mastné kyseliny (tuku), tedy mýdlo.

3.2.2.2 Výroba mýdla

Záleží na každém z nás, jaké suroviny pro výrobu vlastního podomácku vytvořeného mýdla upřednostníme. Někdo nepohrdne živočišnými tuky (např. oblíbeným vepřovým sádlem), jiný bude raději, jestliže použije vše původu čistě rostlinného. Základní recept je velmi jednoduchý (cca 10-12 kostek á 100 g):

- o 450 g kokosového oleje
- o 350 g olivového oleje
- o 200 g palmového oleje
- o 380 g/ml destilované vody
- o 150 g hydroxidu sodného (NaOH) při 5 % přetučnění
- o 1 ml extraktu z grepového jádra (je to přírodní konzervant a není zcela nutný)

Kvalitní mýdlo obsahuje vyvážený poměr těchto olejů. Např. jestliže se použije velké množství kokosového oleje, nebude mýdlo již pokožku zvláčňovat, ale naopak vysušovat. Při použití jen palmového oleje bude mýdlo zase příliš tvrdé, křehké a lámavé.

Pro tvoření s dětmi můžeme využít nejjednodušší způsob. Budete potřebovat pouze mýdlovou hmotu, kterou zakoupíte v kterékoli drogerii či na internetu, voňavé silice či barvivo a dekorativní prvky dle vlastní libosti (lístky růží, suché listí, kávová zrnka, kamínky, plátky pomeranče či citrónů, mýdlové vločky atd.). Mýdlovou směs rozpustíte ve vodní lázni při 80° Celsia a mícháte, dokud se vše nerozpustí. Přimícháte aroma a vonné oleje podle vašich představ. Stáhnete plamen a do hrnce vložíte dekorační ozdoby nebo barvivo, které jste si vybrali. Směs poté opatrně přelijete do plastových či silikonových forem, opět můžete dozdobit dle vašeho vkusu. Směs necháte úplně vychladnout, dokud nebudou mýdla perfektně tuhá.

Potřeby:

- o Mýdlová hmota (čirá nebo bílá)
- o Speciální barvy pro mýdlovou hmotu, vonné esence
- o Formy na mýdla (nejlépe silikonové)
- o Nádoba na rozehtání mýdla
- o Mikrovlnná trouba nebo vařič

Mýdlovou hmotu nakrájíme do nádoby

Na rozehtání můžete využít jak plotýnku (není nutné dávat do vodní lázně, pokud od nádoby,

ve které rozpouštíte mýdlovou hmotu, nebudete odcházet, nemůže se nic stát). Nebo mýdlovou hmotu rozejdeme v mikrovlnné troubě - doporučuji snížit o cca třetinu výkon a kontrolovat... jakmile se tuhá hmota změní v tekutou, je připravena k nalití do formy.

S hmotou může experimentovat: krájet malé kousky, vykrajovat pomocí vykrajovátek na cukroví, zalévat je jinak obarvenou mýdlovou hmotou, kombinovat barevné a čiré, zalévat drobné předměty apod.

Úplně ztuhlá mýdla opatrně vyklopíme z forem. Hotová mýdla je dobré po vyjmutí z forem zabalit do celofánu nebo zatavit do igelitu, když je necháte delší dobu na vzduchu, budou natahovat vzdušnou vlhkost a na jejich povrchu se srazí malé krůpěčky, které poté i ztuhnou. Ale i tato vlastnost se dá využít jako záměr – povrch mýdel se zmatní a vypadá také velice zajímavě.

3.2.3 Malování na hedvábí

Hedvábí má vlastnosti, které nemá žádné jiné přírodní vlákno. Je neobyčejně pevné a pružné. Je jemné, hebké a skvěle absorbuje vlhkost. Vstřebá až 30% vody, aniž se zdá být vlhké. Je vzdušné a skvěle chrání před změnami teplot.

Hedvábí je jedinečný přírodní materiál, barvy se na něm nádherně vyjímají. Na hedvábí můžete namalovat obraz nebo z pomalovaného hedvábí ušít originální oděv, módní nebo interiérové doplňky, jako jsou šátky, šály, kravaty, polštáře, přehozy, závěsy apod.

Malba na hedvábí patří mezi náročnější výtvarné dovednosti, vyžaduje čas a trpělivost.

3.2.3.1 Vybavení a pomůcky

- Barvy - liší podle způsobu fixace. Jsou to tedy buď barvy zažehlovací, nebo napařovací. Nanášejí se štětci, stříkáním nebo lze tuto barvu otiskovat.
- Kontury a gutty – slouží k nanášení linií, kontury jsou vodou ředitelné, gutta je vodě odolná, ředí se ředidly.
- Sůl – používá se pro vytváření solných struktur. Lze využít i sůl kuchyňskou, hrubší sůl preclíkovou, sůl do myčky nebo i prášek do pečiva.
- Rámy - pro většinu technik je nutné mít hedvábí vypnuté na rámu, pracuje se ve vodorovné poloze.
- Žabky, vypínací kotvičky, napínáčky, gumičky – pro napnutí hedvábí na rám.
- Štětce – pro malbu jsou vhodné kvalitnější štětce, ploché i kulaté, které hlavně drží tvar, určené přímo k této technice.
- Mizící fix – tzv. „fantomový“, který reaguje na vlhko a z hedvábí sám zmizí. Předkreslují se s ním vzory.

- Hedvábný materiál - nabídka hedvábného materiálu je opravdu široká: můžete si nakoupit metráž, ale i např. jednotlivé kusy textilu připravené k malování, hedvábí vypnuté na okénkách různých tvarů a velikostí, interiérové a oděvní doplňky atd. Jednotlivé druhy se od sebe liší strukturou a silou tkaniny. Čím silnější materiál použijete, tím méně se na něm budou barvy rozpíjet. Nejrozšířenější hedvábí je tzv. Pongé 5, které se dobře hodí na šály a šátky.

Gutta

Mizící fix

3.2.3.2 Techniky

3.2.3.2.1 Malování na rámu

Základem je dobře napnuté hedvábí na rámu za pomoci žabek, kotviček nebo napínáčků.

3.2.3.2.2 Prolínání barev

Malba na navlhčené hedvábí. Barvy se vzájemně prolínou a vytvoří nové odstíny.

3.2.3.2.3 Práce se solí

Výsledek je ovlivněn stupněm vlhkosti plochy, velikosti solných krystalů, výběrem barev i způsobem umístění v ploše.

3.2.3.2.4 Malba na suchém podkladu

Největším problémem je nekontrolovatelné rozpíjení barev, které závisí na gramáži hedvábí i na množství barvy ve štětcí.

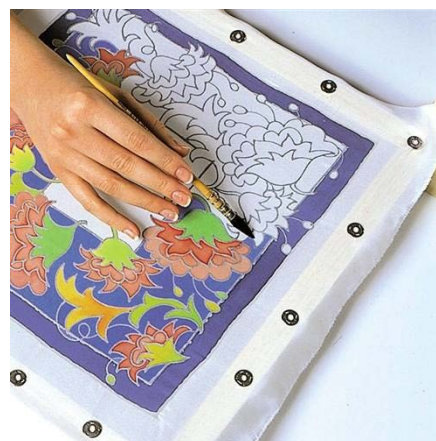
3.2.3.2.5 Malba za použití antidiffusantu

Antidiffusant eliminuje rozpíjení barev. Před aplikací barev se pomocí štětce v silných vrstvách nanáší na napnuté hedvábí. Po jeho zaschnutí můžete aplikovat barvy.

3.2.3.2.6 Konturování

Kontura nebo gutta složí k vytvoření bariéry proti rozpíjení barev. Práce s konturou vyžaduje určitý cvik. Na začátku je možné si vypomoci mizícím fixem a linie si předkreslit. Tvary nakreslené konturou mají být uzavřené a linka neporušená. Po zaschnutí kontury se vytvořené plošky vybarví barvou. Ta se nanáší s malým odstupem od kontury, využívá se rozpíjení, barva k lince doteče sama.

3.2.3.2.7 Mramorování

Pracuje se s navlhčeným hedvábím, které se rozloží a nařasí. Do prohlubní se nanáší barva kulatým štětcem, na vrcholky plochým hladivými pohyby nebo poklepáním.

3.2.3.2.8 Vrapování

Pro tuto techniku jsou vhodnější napařovací barvy. Hedvábí se pomaluje ve větších plochách, pak se nařasí a stočí do pevné šňůry. Šňůra se uchopí za oba konce a počká, až se sama stočí. Vzniklý konec se fixuje provázkem. Následně se hedvábí zafixuje parou.

Při malování na hedvábí je třeba obecně dát pozor na to, že barva opravdu velmi rychle zasychá a na okrajích nátěru se pak vytvoří oschlé okraje, které se již při další práci ničím nepřekryjí a nelze je již ani rozmýť vodou ani barvou. Toto negativum můžete při troše šikovnosti proměnit v plus, když s tímto efektem bude záměrně pracovat.

3.2.3.2.9 Malování na desce

Základem malování je hladká deska - sololak, umakart, plexisklo. Plexisklo v sobě spojuje obě požadované vlastnosti - je průsvitné a nesavé a na rozdíl od skla, které by také šlo použít, je lehké a celkem nerozbitné. Na desku se nastříká lepidlo, na které se nalepí vyžehlené hedvábí. Barvy se nanášejí stejně, jako při práci na rámu a chovají se také stejně, stejně se rozpíjí.

Tato technika je nejvíce vhodná pro práci s dětmi, protože se pracuje na ploše, o kterou si dítě může opřít ruku. Při práci na rámu je ruka volně, nemá se o co opřít.

Po zaschnutí hedvábí sloupneme z desky, zažehlíme barvy a poté můžeme ještě vyprat případné zbytkové lepidlo. Desky očistíme podle typu použitého lepidla - buď jarovou vodou (lepidlo Marabu) nebo ředidlem S6006 (lepidlo Odif 404).

3.2.4 Modelovací hmota Fimo

3.2.4.1 Základní materiál a pomůcky

❖ Polymerové hmoty

Jedná se o hmoty na bázi polyvinylchloridů, které jsou upravené tak, aby umožňovaly jednoduché modelování a po vytvrzení nezměnily svůj tvar ani barvu. Na našem trhu je nejznámější značka FIMO, podle názvu hmoty dostala název i technika – fimování. Další hmoty, které se používají k modelování, jsou Cernit a Premo. Se všemi se pracuje stejně, dají se kombinovat a mezi sebou míchat. Polymerové hmoty jsou k dostání ve velké barevné škále. Vzájemným mícháním získáme nekonečné množství barev. Kromě barev základních existují také barvy efektní – metalické, třpytné, průsvitné. Polymerové hmoty se tvrdí pečením po dobu cca 30 minut v elektrické troubě na 110°C. Zapékací

dobu je pouze orientační, malé kousky mohou být dřívě. Pokud je hmota po vychladnutí ještě pružná a měkká, lze ji znovu bez problémů zapéct.

❖ Metalické fólie a pudry

Hmotu lze před pečením pokrýt tenkou metalickou fólií, která se díky pružnosti hmoty na povrchu jemně natrhá a vypadá velice efektně a zajímavě.

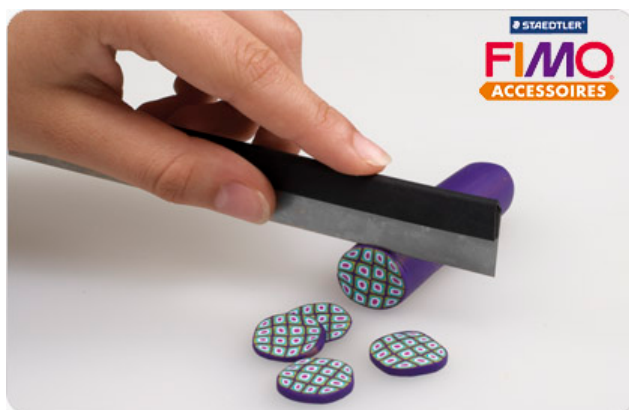

❖ Podložka na modelování

Podložka na práci by měla být hladká a bez pórů, nejlépe dlaždice nebo sklo. Pro dětskou práci je dostačující podložka na modelování.

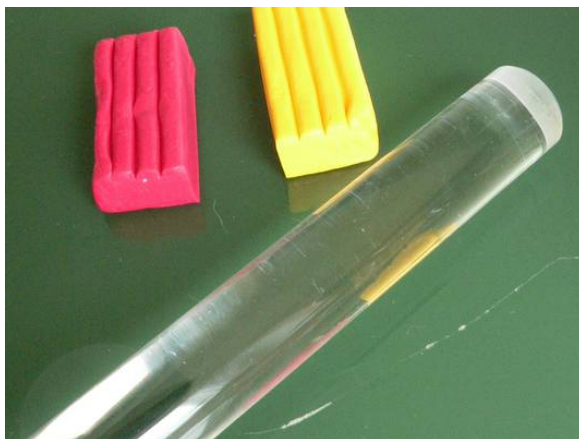
❖ Řezáky, jehly a metry

Pro začátek práce to mohou být náhradní břity od zalamovacích nožů, později je dobré si pořídit originální řezák. Tyto řezáky se používají pouze pro práci s hmotou. Je důležité, aby byly ostré. Při práci dbáme na bezpečnost. Existují řezáky pružné, pro vykrajování oblouků nebo řezáky zubaté. Na propichování výrobků a dělání dírek se hodí různé větší jehly, špízy, jehlice na pletení. Na odměřování poslouží metr nebo pravítko.

❖ Váleček a fólie

Na válení se používá zcela hladký akrylový váleček, na zatlačování ploch akrylová destička. Jako podložka na válení se hodí hladká tzv. eurofólie, která se upraví tak, že se rozřízne na dvou stranách a na boku zůstane spojená.

❖ Strojek na nudle nebo originální strojek

Tento strojek je důležitý pro práci s pláty hmoty, kdy je tzv. blendujeme a tvoříme tak barevné přechody dvou nebo více barev. Je důležité udržovat strojek v čistotě, aby se pláty nezanášely nečistotou. Existuje originální strojek pro práci, ale strojek na nudle pro začátek tvoření dostačující.

❖ Nástroje pro vykrajování

Je možné použít libovolná vykrajovátká, která používáme při pečení cukroví nebo přímo na polymery, která jsou ostřejší a přesnější.

❖ Extrudér

Jedná se speciální vylačovací strojek, do kterého se vloží váleček hmoty a šroubováním se vytlačí zvolený tvar.

❖ Textury, formy a razítka

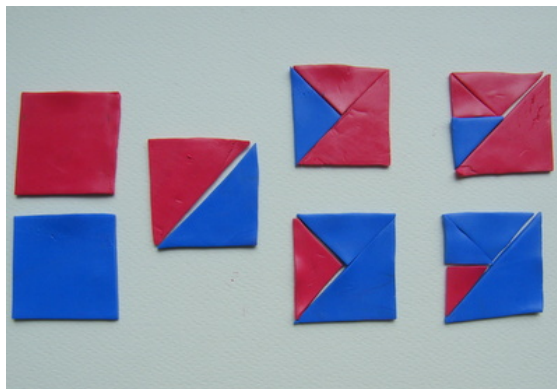
Do povrchu polymerových hmot lze otiskovat téměř jakýkoli zajímavý povrch. Lze použít originální textury a razítka nebo se rozhlédnout kolem sebe a hledat předměty se zajímavým povrchem. Hmota se hodí i na zatlačování do různých forem. Při této technice je dobré formu, razítka či textury trochu navlhčit vodou, jinak by mohlo dojít k deformování otisku při vyndávání z formy.

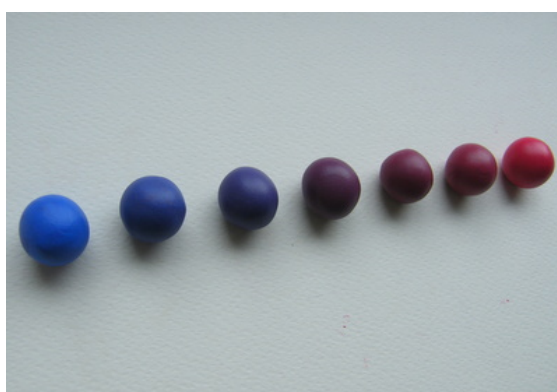
3.2.4.2 Základní techniky

3.2.4.2.1 Míchání barev bez použití strojku

1. Zvolíme si dvě kontrastní barvy.
2. Z obou rozválíme stejný plát.
3. Z každé barvy vykrojíme čtyři čtverce, rozdělíme a seskládáme podle obrázku.

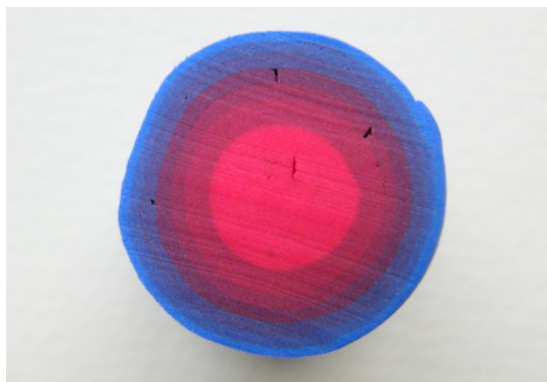
4. Z každého dílku vypracujeme kuličku a seřadíme je podle odstínů.

5. Ze světlé barvy se udělá váleček, ostatní se rozválí na placky a postupně jimi prostřední váleček obalujeme.

6. Celý váleček zaválíme a po seříznutí barvy prochází od světlé k tmavé.

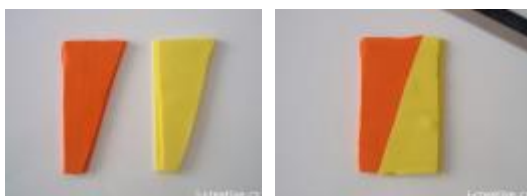

3.2.4.2.2 Míchání barev s použitím strojku - blendování

1. Ze dvou hmot si připravíme dva stejně velké obdélníky a seřízneme je našikmo, v rozích ne přesně, jsou mírně posunutě.

2. Vzniklé díly stejné barvy složíme na sebe a jemně je k sobě přimáčkujeme.

3. Projedeme strojkem na největší otvor.

4. Složíme tak, že hrana jedné barvy jde opět na stejnou barvu. Vložíme do strojku přeloženou částí napřed a přejedeme.

5. Takto opakujeme – skládáme pruh a projíždíme strojkem.

6. Po cca dvaceti projetích vznikne krásný přechod barev. Aby byl přechod barev ještě jemnější, složíme plát po délce na polovinu a projedeme strojkem.

7. Plátek se podle potřeby sroluje do válečku nebo poskládá do harmoniky.

Mischtabelle · Blending chart

0 17	0 1	0 1	0 15	1 21	1 2	2 15	4 15	4 1	2 15	1 2	1 29	2 4
0 2	0 4	0 4	2 15	1 21	15 21	29 15	4 29	6 2	29 15	1 29	29 32	29 33
0 6	21 33	21 33	21 34	6 21	21 37	21 34	6 21	21 37	21 33	23 33	37 2	37 29
0 33	0 33	0 33	1 33	37 23	21 37	37 23	6 33	23 33	6 5	29 33	21 34	21 9
0 37	0 34	0 33	0 34	0 37	32 9	37 1	6 32	6 32	37 9	23 32	2 33	29 34
0 38	0 32	38 32	4 32	32 5	1 37	1 37	1 34	15 37	15 37	1 34	37 15	15 37
0 32	0 57	0 5	0 57	1 33	15 33	15 34	1 37	5 1	1 33	15 33	15 34	37 4
0 77	0 02	0 77	4 34	6 15	4 33	37 2	6 2	23 4	29 5	6 1	2 5	6 1
0 9	0 9	0 9	0 9	0 9	0 9	2 34	34 23	2 34	4 33	15 33	37 4	5 4

© STAEDTLER Mars GmbH & Co. KG, Moosackerstr. 3, 90427 Nuernberg, Germany, www.staedtler.com, info@staedtler.com, Phone: +49 (0)911 93 65 - 0

Farbabweichungen sind Drucktechnisch bedingt/Colours may vary due to the printing process

0108083600
03/2010

3.2.4.2.3 Protahování válečku – redukování

Hotové válečky se vzorem lze protahovat do libovolných délek, bez toho, aby se uvnitř válečku vzor poškodil. Kulaté válečky otáčíme v prstech a jemně protahujeme. Nikdy neválíme, došlo by k deformaci vzoru. Hranaté tvary stlačujeme pomocí destičky. Váleček můžeme zredukovat i postupně – tj. na jednom konci zůstane širší a na druhé bude užší - krájené plátky pak budou mít různé průměry.

3.2.4.2.4 Krájení hmoty

Dobře se krájí hmota, které je trochu ztuhlá, je dobré ji nechat nějakou dobu odležet, třeba i přes noc venku. Můžeme si vypomoci i ledničkou. Čím tenčí plátky, tím ostřejší řezák. U řezacích plátů si vždy překontrolujte řeznou stranu, aby nedošlo k poranění, a hlavně tupou stranou se vám sice vzor podaří seříznout, ale bude rozmazaný.

3.2.4.2.5 Potahování výrobků

Polymerová hmota má širší uplatnění. Toto hmotou je možné potahovat, dekorovat různé předměty, které vydrží 110°C. Jsou to především předměty z kovu, skla a porcelánu. Potahují se háčky na háčkování, skleničky, klíče.

3.2.4.2.6 Propichování výrobků

Dírky do výrobků se mohou dělat různými nástroji – jehlou, brčkem, párátkem apod. Do korálků se budou díry dobře dělat, pokud necháme korálky ztuhnout v ledničce. Po upečení můžeme do výrobku díрку vyvrtat pomocí hobby vrtačky a tenkého vrtáku.

3.2.4.2.7 Povrchová úprava upečené hmoty

Pro opravdu hladký a lesklý povrch existují přímo speciální laky na polymerové hmoty. V nouzi lze použít i lak na nehty. Ten se ale nedoporučuje pro pravidelné používání. Další možností je broušení a leštění. Pracuje se s jemnými smirky na mokré broušení, ale je to docela úmorná práce. Velice pěkného a efektního povrchu se dosáhne pomocí křišťálové pryskyřice, která zvýrazní barvy a vytvoří krásný sklovitý povrch. Práce s ní není náročná, jen je možné s ní zalévat rovné a ploché povrchy.

3.2.4.3 Skladování

Otevřenou polymerovou hmotu a hotové válečky skladujeme nejlépe v plechových dózách s dobře těsnícím víčkem. Jednotlivé válečky je dobré zabalit do fólie nebo alobalu, aby se k sobě nepřilepily a neušpinily jeden od druhého. Takto zabalené vydrží velmi dlouho, i několik let. Na skladování lze použít i plastovou dózu, jen je dobré si ověřit, jestli polymerová hmota plast nenaleptá. Stačí na dno položit malý kousek hmoty a dva dny nechat dózu zavřenou. V případě porušení povrchu dózu určitě nepoužívejte.

4 Regionální zvyky a tradice

Každý kout světa - město, vesnice či oblast, region - má svoji minulost. Lidé, ať žijí kdekoli, mají své radosti, ale i trápení a starosti. Také náš kraj má svoji minulost, svá specifika. Čím se lišil život našich předků od toho současného? Neměli tolik technických vymožeností a jejich život byl daleko těsněji spojen s přírodou a s těžbou uhlí. Ač neměli televizi, kino a další mediální pořady, měli své tradice, zvyky a jejich život vůbec nebyl jednotvárný.

4.1 Tradiční řemesla regionu

4.1.1 Historie řemesel

Řemeslo je určitý druh manuální dovednosti, provozovaný za účelem obživy, resp. vytváření zisku. Pro řemeslné práce je charakteristický vysoký podíl ruční práce, spojený s používáním specializovaných nástrojů a pomůcek. Řemeslné práce se staly základem pro průmyslovou výrobu. V přeneseném významu slova se v nejširším smyslu slova jedná ale i o intelektuální dovednosti a osobní schopnosti doplněné (nikoliv nutně, ale velice často manuální) příslušnou zručností, odbornou erudicí a zkušeností resp. praxí daného jedince (např. umělecké řemeslo nemůže vykonávat každý, vyžaduje i tvůrčí schopnosti, které nejsou každému dány, třeba vymyslet a předložit vlastní originální umělecký návrh apod.). S dalším rozvojem a pokrokem stále více stoupají nároky na intelektuální úroveň řemeslníků a přibývá řemesel, kde je středoškolské či vysokoškolské vzdělání samozřejmostí.

Řemesla vznikla souběžně s postupující specializací lidských činností - některé práce, vyžadující vysokou odbornost a/nebo zručnost, postupně začali vykonávat jedinci,

kteří touto odborností či zručností vynikali. Rozvoj (daného) řemesla byl nejprve zajišťován po dědické linii – předáváním zkušeností potomkům. Později přibírali řemeslníci učedníky – tovaryše, kteří zvyšovali produktivitu jejich práce (zkušený mistr se mohl věnovat činnostem, vyžadujícím vyšší kvalifikaci, zatímco tovaryš vykonával rutinní a snazší práce) a souběžně získávali potřebné znalosti. S rozvojem měst pak začaly vznikat první organizace řemeslníků, sdružující představitele daného řemesla v městě či regionu – řemeslné cechy.

4.1.2 Historie řemesel v Moravskoslezském kraji

Ve městě se rozvíjela řemesla, především řeznictví, pekařství a ševcovství. Místo bylo velmi vhodné k rozvoji mlynářství. V roce 1362, když v Opavě pobýval král Karel IV., vyprosili si ostravští měšťané privilegium na šestnáctidenní výroční trh. Tím se nové město stalo obchodním střediskem regionu a převzalo i výkon soudní moci pro okolní obce. V té době se Moravská Ostrava stala také sídlem farnosti. Husitství město příliš nepodlehlo, třebaže ho měli v držení přívrženci husitů, jako například Bolek Opolský, velitel Mikuláš Sokol z Lamberka či Jan Čapek ze Sán.

V první polovině 16. století, za učeného biskupa Marka Khuena, se dostala Moravská Ostrava do přímého vlastnictví olomouckého biskupství. V této době zažilo město jednu z nejpříznivějších etap svého vývoje, rozvíjela se řemesla, především tkalcovství a soukenictví, byly ustaveny cechy. Město obdrželo výsadu dalších výročních trhů a stalo se důležitým správním centrem. Udělením velkého jarmarku měl být podepřen zdárný vývoj obchodu a řemesel v městě. O existenci různých druhů řemesel ve středověké Ostravě svědčí staré, dnes většinou nepoužívané názvy ulic, uliček v historickém centru města. Například Rybářská, Kovářská, Hrnčířská, Krejčovská, Mlýnská, Valchařská.

Rozhodující obrat ovšem nastal po objevení kamenného uhlí, po výstavbě železáren ve Vítkovicích a po vybudování Severní dráhy Ferdinandovy. Začalo se rozvíjet nejen hutnictví a dolování, ale také koksárenství, strojírenský a chemický průmysl a stavebnictví.

4.1.3 Současnost

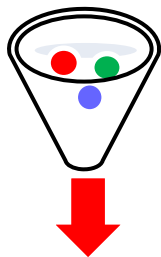
Projevy tradiční lidové kultury se dochovaly v životě současné společnosti nerovnoměrně v různých regionech i společenských vrstvách. Zahrnují zejména lidovou slovesnost, hudbu, tanec, hry, obřady, obyčeje, zvyky a technologické dovednosti, řemeslnou výrobu, metody a díla lidového stavitelství a další druhy lidové umělecké výroby. Z projevů tradiční lidové kultury jsou v současnosti nejvíce ohrožena tradiční lidová řemesla. Tvrdá ekonomická soutěž a nepřipravenost lidových řemeslníků způsobují, že mnozí z nich opouštějí dosavadní profesní aktivity, a tak některé řemeslné výroby nenávratně zanikají či již zanikly.

S ustáváním praktické řemeslné činnosti a vymíráním posledních řemeslníků beze stopy mizí znalost technologií a materiálů spojených s lidovým řemeslem. Takové ochuzení kulturního dědictví je skutečně nenahraditelné.

Mimořádnou příležitostí v osvojování nebo alespoň seznamování se s tradicemi lidové kultury je předškolní vzdělávání.

Od roku 2001 uděluje ministr kultury České republiky každoročně vybraným lidovým výrobcům titul Nositel tradice lidových řemesel. Udělování titulu je v současnosti upraveno nařízením vlády č. 5/2003 Sb. o oceněních v oblasti kultury. Jedná se o českou verzi projektu UNESCO, nazvaného Žijící lidské poklady. Titul je udělován u příležitosti národního zahájení Dnů evropského dědictví, pořádaného Sdružením historických sídel Čech, Moravy a Slezska.

V Bolaticích došlo v roce 2002 k otevření Skanzenu lidových tradic a řemesel v původním selském statku z 19. století

Úkol:

Znáte další místa v Moravskoslezském kraji, kde se můžete seznámit s tradičními řemesly?

4.2 Tradiční zvyky regionu

Lidové tradiční zvyky neoddělitelně doprovázely život lidí na venkově a byly charakteristické pro ten který region. Obyčejným lidem byly tradice nejen zpestřením jejich všedního života, ve kterém byli zvyklí těžce pracovat, ale i jistotou ve společnosti, ve které žili. Lidem ve středověku řídilo život slunce. Pracovní den se krátil nebo prodlužoval podle ročního období. Středověkým lidem sloužily pro označení času doby, kdy se konaly, modlitby. Konec pracovního dne byl většinou čas, kdy se zhaslo nebo se zvonilo k nešporám. Pojem volný čas lidé ve středověku ještě neznali. Čas k odpočinku běžného člověka byl těsně propojen s prací, na rozdíl od dnešní doby. Čas k rozptýlení nebyl však ničím neznámým, lidé nepracovali o nedělích a svátcích. Snad právě pro těsné propojení práce a času určenému k odpočinku, lidé daleko intenzivněji prožívali svátky a tradice, které byly příjemným zpestřením během všednodenních povinností, ale také dávaly možnost ukázat příslušnost k sociální skupině, která jistě dávala běžnému člověku pocit jistoty.

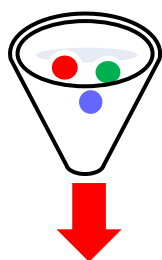
4.2.1 Jaro

Jarní svátky a zvyky byly často příslibem nadcházejícího probouzení přírody a teplého počasí. Naši předci byli daleko více spjatí s přírodou a odkázáni na zdar svého hospodářského počínání během roku. Právě proto se ke světcům, které si připomínáme v únorových a březnových dnech, lidé přimlouvali o pomoc, proti nemocen a prosili za úrodu a ochranu v nastávajícím roce.

4.2.1.1 Nejvýznamnější zvyky

Post

Všechny postní neděle měly od začátku půstu – Popeleční středy – svůj název.

Úkol:

S jakými rituály byly spojeny postní neděle?

Pučálka (Pytllová, Liščí) neděle:

Pražná (Černá) neděle:

Kýchavná neděle:

Družebná neděle:.....

Smrtná neděle:

Popeleční středa

Ve Slezsku byla spojena s úsměvnými rituály: selky sedávaly v této době na ošatky s vejci a kvokaly, aby se vydařila kuřata a housata.

Smrtná neděle

Ve Slezsku se smrt nazývala mařena, mařec nebo mařoch. Dívky připravovaly mařenu – každá přispěla maře. Společně pak za vesnicí obě figury, zhotovené ze slámy, odstrojili a spálili. Zpátky se vracely s mojíčkem – zelenými ratolestmi. Do kroku zpívali:

„Vynesli jsme smrt z dědiny a mojíček do dědiny“

Mojíček je obdoba gojíčku = hájíček (gój = háj) – to je čerstvě uřezaný zelený stromeček, nejčastěji bříza.

V Těšínském Slezsku pak děvčata s gojíčkem chodívala a zpívala písně o Moraně a rozdávala hospodyním mašličky. Za tuto koledu dostávala peníze nebo vejce.

V současné době na Těšínském Slezsku chodí děvčata s gojíčkem paralelně s chlapeckou velikonoční pomlázkou na Velikonoční pondělí.

Velikonoce

Nejvýznamnějšími svátky období jara a předjaří jsou pro křesťansky orientované občany Velikonoce, kterým předchází dlouhé období čtyřicetidenního půstu. Jsou to svátky, během kterých se stále dodržují krajové zvyklosti.

Květná neděle

Uvozuje závěrečné období půstu a zobrazuje vjezd Krista do Jeruzaléma. V tento den se světily palmy a kocanky (=proutky z olší, klokočí a treskutky, což je pravděpodobně třeslice prostřední), byly připraveny předem tak, aby byly napučené, posvěcené a zapichovaly se do polí a zahrad.

Květnou nedělí začíná pašijový týden, kde má každý den svoje jméno:

Modré pondělí

Žluté úterý

Škaredá středa

Zelený čtvrtek – na Hlučínsku se vařily kopřivy se zelím

Velký pátek – v okolí Ostravy vyháněli čeledíni koně do proudící vody, ale je ochránili před nemocemi

Bílá sobota

Havířská jízda

Na Zelený čtvrtek vyvezli havíři důlní koně, kteří byli slepí, z dolů a na Velký pátek je dobře nakrmené a vyhřebelcované prováděli po nádvoří dolů a pak s nimi vyjeli do okolních vesnic. Havířská jízda byla lemována přihlížejícími, zejména děvčaty a jízda se opakovala na Bílou sobotu i Velikonoční pondělí.

Boží hod velikonoční

Tato neděle patří dodnes k největším svátkům s bohatě prostřeným stolem, na kterém nechybí velikonoční svěceníky (mazance) a plecovníky (maso zapečené do těsta), zapékané klobásy, skopové maso a koláče.

Velikonoční pondělí

V obcích Hlučínska, se mimo obvyklé a známé tradiční rituály, konaly obřadní objížd'ky na paměť křížáckých procesí na odvrácení moru (velký mor v letech 1710 – 1714). Selští mládenci vyjížděli na koních, jejichž sedla byla pokryta bílou látkou.

Honění krále

Zajímavý zvyk, který se udržel ve Lhotce na Hlučínsku a je podobný jízdě králů, známé ze Slovácka. Podnět ke vzniku pochází z období třicetileté války, kdy byl švédský král chycen ve slepém rameni řeky. Jiné zdroje však hovoří o původu ve staré lidové hře. Šlo o závod sestávající se z několika částí: jízda ve velkém kole na lukách, překonávání překážek a tzv. jízda o fojtství. Ta spočívala v jízdě účastníků mezi praporky zapíchnutými na louce. Jezdci museli za jízdy praporek zachytit a namočit jej do Odry. Tato část měla celkem tři kola a komu se pokaždé podařilo praporek namočit, stal se fojtem.

4.2.1.2 Další jarní tradiční zvyky

Hromnice

Svatá Dorothea

Svatý Matěj

Svatý Řehoř

Svatý Jiří

Filipojakubská noc – na Hlučínsku se v předvečer zdobí vrata zelenými větvíčkami

Majāles – první majáles byl v Ostravě 18. 5. 1930 a konal se na Staré střelnici

4.2.2 Léto

Léto představuje nejplodnější část roku, kterou lidé přivolávali a oslavovali téměř celý rok. Na prahu léta se odehrávaly různé druhy proseb – za úrodu, zdraví, sílu, to znamená veličiny, které jsou třeba ke zdárnému zdolání nejvýznamnějších úkolů roku – sklizeň. Sklizeň byla vrcholem celoroční práce. Zpravidla se za sklizeň považuje žatva obilí. Z hlediska regionálních zvyků se však jedná i o jiné okruhy sklizní: vinobraní, dočesaná, dokopaná či dokopek.

4.2.2.1 Nejvýznamnější zvyky

Poutě

Konaly se v letním až podzimním období většinou v den svátku světce, kterému byl kostel v obci zasvěcen. Na příklad ve Staré Vsi to bylo 24. 6. (Jan Křtitel), v Paskově 9. 7. (sv. Vavřinec), v Petřvaldě 15. 7. (sv. Jindřich), v Hrabové 25. 11. (sv. Kateřina) apod. Byty a domky byly uklizeny, bylo slavnostně navařeno a napečeno, slavnost doprovázely kolotoče a kramáři a večer byl ve znamení zábav.

Jarmarky

Ostrava měla už od 16. Století povoleny tři výroční trhy, později, dokonce čtyři. Jeden z těchto trhů se konával ve čtvrtek před Svatým duchem (letnice). Přesné datum je

pohyblivé a spadá do rozmezí konce května a průběhu června. Výroční trhy byly příležitostí k setkávání se, uzavírání smluvních vztahů a dohod. Na ostravském náměstí se prodávalo prádlo, látky, ovoce, cukrovinky a další drobné zboží.

Slavnosti na den patrona horníků sv. Prokopa

Jedny z největších slavností v regionu, které ukazovaly hornictvo jako privilegovanou dělnickou vrstvu. Pro ostravské horníky byla Prokopská slavnost nejvýznamnějším dnem (4. 7.), byli oblečeni ve slavnostních uniformách a shromažďovali se na nádvořích šlechty. Horníci se seřadili ke slavnostnímu defilé a po něm slavnost pokračovala na každém dole, kde byla pro horníky připravena hostina. Nejznámější byla slavnost Wilczkova těřířstva ve Slezské Ostravě. Slavnosti po 1. Světové válce zanikly a už se nikdy neobnovily.

4.2.2.2 Další letní tradiční zvyky

Otvírání studánek

Svatojánské ohně (24. 6.)

4.2.3 Podzim

Podzimní rovnodennost (23. září) je pro většinu lidí začátkem nejméně příjemným období. Tato nevole pramení v určité beznaději, usycháním života na polích a lukách a viditelné proměny krajiny. První část tohoto období je ještě spjata s teplým počasím, dostatkem nových potravin a vize odpočinku po úporné letní práci. Podzim byl vždy v reálném životě ve znamení hodnocení, přepočítávání a výplat.

4.2.3.1 Nejvýznamnější zvyky

Kermáš

Nebo také posvícení, které bylo rovněž spjata se svátkem patronů místního kostela, byl původně oslavou zahánění stád do vsi. Kermáš slavila každá obec počátkem listopadu a oslava byla spojena se svátečním pohoštěním, muzikou a tancem. Mnohde přijely opět kolotoče a všude bylo plno stánků (bud) s pitím a cukrovinkami (paskudami).

Svátek všech svatých a Dušičky – památka zesnulých

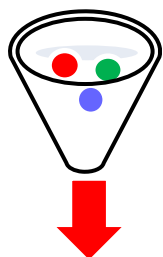
Tento svátek se traduje již od středověku a v jeho předvečer se zvonilo na počest všech zemřelých. V tuto dobu se zdobí hroby květinami a zapalují se svíčky. Světlo svíček symbolizovalo, že jejich „světlo“ je stále v našich srdcích a neuhaslo.

4.2.3.2 Další podzimní tradiční zvyky

Svatý Martin (11. 11.)

Svatá Kateřina (25. 11.)

Svatý Ondřej (30. 11.)

Úkol:

Víte, proč děvčata ve Slezsku chodívala na sv. Kateřinu do sadu pro třešňovou větvíčku?

.....

4.2.4 Zima

Podle starého kalendáře začínala zima 1. listopadu, ale podle současného ji datujeme od počátku zimního slunovratu, tedy od 21. prosince. V reálném životě vesničanů zima znamenala dobu duchovního i tělesného odpočinku. Vánoce představují vrchol, ale i spojník koloběhu ročních dob.

4.2.4.1 Nejvýznamnější zvyky

Slavnosti v den patronky horníků sv. Barbory (4. 12.)

Svatá Barbora byla na Ostravsku uctívána jako patronka horníků od roku 1847. Sošky i obrazy zdobily důlní patra a ve formě výšivek také hornické prapory. Horníci odcházeli v průvodu s praporem na mši a po jejím ukončení do hostince na taneční zábavu.

Zabíjačky

Začínávaly na den sv. Barbory a staly se v podstatě lidovou oslavou. Vychovat prase (bravka) nebylo vždy jednoduché, ale rodina byla zajištěna na několik měsíců. Zabíjačku provázela hudba, zpěv a nechybělo ani navařené zelí a pivo.

Škubačky (federbal)

Po večerech se scházivali sousedé a krátili si dlouhý zimní čas vyprávěním. Nejvíce příležitostí k vyprávění bylo při draní peří a předení. Na konec škubání hospodyně, jako odměnu za práci, připravila pohoštění tzv. federbal. Ve Slezsku byla obdobou tzv. pobaba.

Lucie (13. 12.)

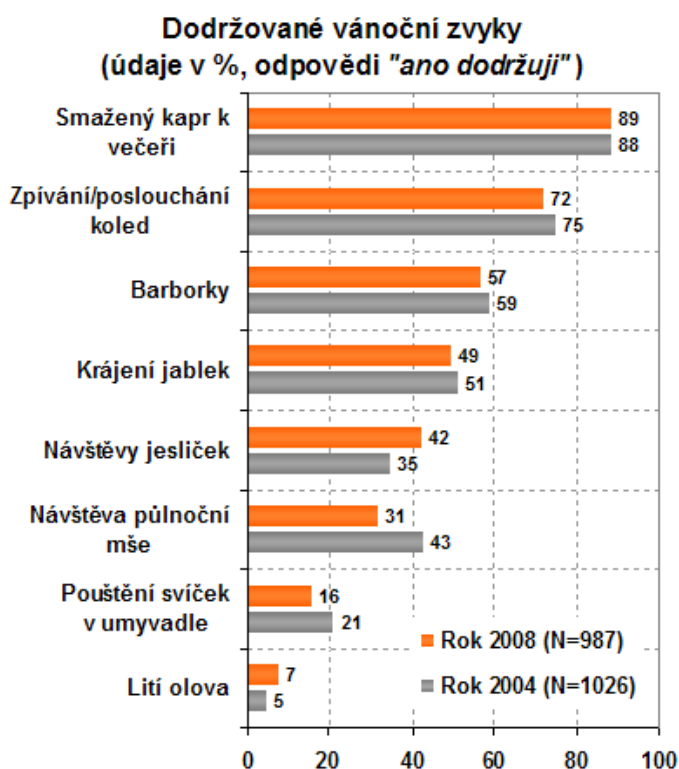
Svatá Lucie je patronkou švadlen a kočích a je také ochránkyní před čarodějnicemi. V ten den se na Radhošti slétávaly čarodějnice a provozovaly své rejdy. Hospodyně dávaly dobytku kousek zaříkávaného těsta s kořením a ve Slezsku odkládaly každý

den polínko dříví. S odloženými polínky pak na Štědrý den zatopili, aby se zažehnala zlá kouzla čarodějnic.

Vánoce

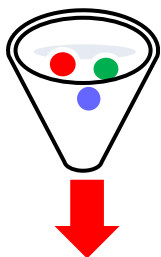
Největším rodinným svátkem byl Štědrý den (vilija). Dodržoval se celodenní půst a obvyklým postním pokrmem v okolí Slezské Ostravy byla krupicová kaše nebo tzv. múčnica. Pověr, které se váží ke Štědrému dni je mnoho: např. ve Slezské Ostravě se tradovalo, že kdo zajde v tento den o půlnoci ke studni pro vodu, promění se mu ve víno. O půlnoci také měly promluvit krávy o tom, jak se s nimi zachází. A aby slepice nezanášely, dělávalo se kolo ze slámy a sypalo se do něj zrní.

V době vánočních svátků se chodívalo koledovat – v okolí Slezské Ostravy byla nezbytným doplňkem hvězda nebo hlava turoň. Turoň byla hlava podobná kozí s rohy a spodní čelist se ovládala provázkem.

Masopust

Masopust spadá do období od Tří králů do Popeleční středy. Tradiční zábava, kterou masopust končil, se v ostravském regionu nazývala kozelek. Masopust končil pochováváním basy. V Pustkovci byly ústředními maskami masopustu cikán a cikánka, policajt, řezník a hlavně kozel, který byl vezen na vozíku od domu k domu. Kozel byl ztělesněním zla a byl nad ním v hospodě vynesena soud. Na Hlučínsku zase na konci masopustu chodil průvod s medvědem.

Úkol:

Vzpomenete si na nějaké další tradice a obyčeje?

Dodržujete je?

.....

.....

.....

5 Použité zdroje a doporučená literatura

5.1 Internetové stránky

<http://ostrava.borec.cz/folklore/index.php>

<http://www.manualkuspechu.cz/index.php/historieremesla>

<http://www.marthastewart.com/893987/how-make-crepe-paper-flowers>

<http://mk-silk.rajce.idnes.cz>

<http://www.vytvarka.cz/navody-a-postupy/malovani-na-hedvabi.htm>

<http://www.brydova.cz/techniky/7-techniky/210-malovani-hedvabi-deska->

<http://www.koralky-smrzovka.cz/cz/fimo-97/> (fotografie základní pomůcky a materiál)

https://www.google.cz/search?q=uchov%C3%A1n%C3%AD+fima&tbm=isch&ei=YInaU9zKMPHY7AaTyOHACw#facrc=_&imgdii=_&imgsrc=pku3qnekrZ7K2M%253A%3B1xkq5WGBII5LI M%3Bhttp%253A%252F%252F (fotografie základní pomůcky a materiál)

www.fimoobchod.cz (fotografie základní pomůcky a materiál)

<http://www.i-creative.cz/2013/06/09/zmekceni-starsi-fimo-hmoty/> (fotografie hmoty)

<http://www.tvorive-projekty.cz> (fotografie polymerové hmoty)

<http://misa-vavrekova.blog.cz/1202/fimo> (fotografie redukování)

<http://mojedilo.ireceptar.cz/navody/zrcatko-s-fimo-vickem/vse> (krájení)

<http://www.pebeo.cz/cs/gedeo-3/> (úprava)

<http://www.pepice.cz/produkty/hacky-vsech-velikosti> (potahování)

<http://www.dogala.cz/zbozi/cajova-lzicka-18743> (potahování)

http://www.mimibazar.cz/rodinne_foto.php?id=4183916 (potahování)

<http://www.ireceptar.cz>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Mydlo>

<http://www.countryliving.estranky.cz> (potahování)

<http://www.staedtler.com> (míchání barev)

<http://scenecore.cz/fimo>

<http://rico.com.pl/pl/p/MODELINA-FIMO-STEADTLER-kostka-56g/124>

5.2 Literatura

ADAMCOVÁ, M. *Keramika pro malé i velké*. Olomouc: FIN, 1994.

AMERZOVÁ, H. *Velká kniha do nepohody*. Praha: Svojtka a Vašut, 1996.

AYTÜRE- SCHEELEOVÁ, Z. *Origami*. Praha: Ikar, 1994.

BARFFOVÁ- BURKHARDTOVÁ, J. *Velká kniha pro malé mistry*. I., II.. Praha: Ikar, 1995, 1996.

BARFFOVÁ, J., MAIEROVÁ, J. *Tvoříme z papíru a lepenky*. Praha: Svojtka & Co., 1998.

BÁRTA, Č. *200 prací pro dovedné ruce*. Praha: SNDK, 1957.

BARTÁKOVÁ, M. *Pleteme ze slámy*. Praha: EXIT, 1991.

BAUMGARTENOVÁ, C. *Dětské maškarní kostýmy*. Praha: Ikar, 1995.

BRÝDOVÁ, M. *Hrátky s FIMO hmotou*. Brno: ComputerPress, a.s, 2011

LANGHAMMEROVÁ, J.: *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Pertklíč, 2008

PROKEŠOVÁ, M. *Lidové tradice aneb staré zvyky a obyčeje v Ostravě a okolí*. Ostrava: Repronis, 2005

SOUKUPOVÁ, K. *Malba na hedvábí*. Praha: Grada, 2009

Usnesení České vlády: č. 571 z 11. 6. 2003 ke Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice

ŽÁK, P.: *Kreativita a její rozvoj*. Brno: Competer Press, 2004

Obsah

1. Vliv pracovních činností na vývoj dětí předškolního věku	1
1.1 Seznámení dětí s vědeckými principy soudobé techniky, ekonomiky a výroby	2
1.2 Rozvoj technické a pracovní dovednosti a návyků	4
1.2.1 Technická výchova	5
1.2.2 Pracovní výchova	9
1.3 Pracovní kultura, ekonomické myšlení a konání	11
1.3.1 Pracovní kultura	11
1.3.2 Ekonomické myšlení a konání	13
1.4 Adekvátní organizace, racionalizace a efektivita pracovní činnosti	14
2. Motivace dětí	17
2.1 Metody motivace	17
2.1.1 Pojem metoda	17
2.1.2 Zásady	17
2.2 Úroveň a kvalita motivace	20
2.3 Vnitřní motivace	21
2.4 Vnější motivace	21
2.5 Co ovlivňuje motivaci	23
2.6 Inspirace pro motivaci v souvislosti s pracovními návyky	24
2.6.1 Získávání zkušeností	25
3. Realizace vybraných technik – praktický nácvik	26
3.1 Rozvoj logického myšlení tvůrčím způsobem	26
3.2 Konkrétní úkoly rozvíjející myšlení a představivost	28
3.2.1 Twist art	28
3.2.1.1 Krokus	29
3.2.1.2 Ozdobné kytičky na dárek	29
3.2.1.3 Motýlek	29
3.2.1.4 Žába	30
3.2.1.5 Alternativa	31
3.2.2 Výroba mýdla	33
3.2.2.1 Co je to mýdlo	33
3.2.2.2 Výroba mýdla	34
3.2.3 Malování na hedvábí	37
3.2.3.1 Vybavení a pomůcky	37
3.2.3.2 Techniky	39
3.2.4 Modelovací hmota Fimo	44
3.2.4.1 Základní materiál a pomůcky	44
3.2.4.2 Základní techniky	49
3.2.4.3 Skladování	54
4. Regionální zvyky a tradice	56
4.1 Tradiční řemesla regionu	56

4.1.1	Historie řemesel	56
4.1.2	Historie řemesel v Moravskoslezském kraji	57
4.1.3	Současnost	58
4.2	Tradiční zvyky regionu	60
4.2.1	Jaro	60
4.2.1.1	Nejvýznamnější zvyky	61
4.2.1.2	Další jarní tradiční zvyky	64
4.2.2	Léto	65
4.2.2.1	Nejvýznamnější zvyky	65
4.2.2.2	Další letní tradiční zvyky	66
4.2.3	Podzim	67
4.2.3.1	Nejvýznamnější zvyky	67
4.2.3.2	Další podzimní tradiční zvyky	68
4.2.4	Zima	68
4.2.4.1	Nejvýznamnější zvyky	69
5.	Použité zdroje a doporučená literatura	72
5.1	Internetové stránky	72
5.2	Literatura	73

